

Srbenka

Režija: Nebojša Sljepčević

Nevinost i pravda u ratu i miru.

Zbog okolnosti pod kojima je okončan njen kratki život – ubili su je pripadnici parapolicijske postrojbe HV-a – dvanaestogodišnja Aleksandra Zec postala je simbolom stradanja srpskih civila u prošlom ratu. Na temelju tog strašnog zločina koji su počinitelji priznali, ali zbog proceduralne greške nikada nisu kažnjeni, Oliver Frljić napravio je kazališnu predstavu. Proces nastanka te predstave pratimo u dugometražnom dokumentarnom filmu "Srbenka" Nebojše Sljepčevića.

Dok se pripremaju za predstavu, Oliver Frljić razgovara s glumcima o tome kako su oni doživjeli tragediju Aleksandre Zec, njihovim osobnim traumama i iskustvima, odnosu prema prošlom ratu, predrasudama i podjelama u društvu. Pri tome kao da gledamo seanse iz grupne psihoterapije u kojima ima suza, ljutnje i frustracije.

Uz profesionalne glumce, u predstavi sudjeluju četiri djevojčice, vršnjakinje Aleksandre Zec koje predstavljaju sebe i njene su fiktivne prijateljice. Jedna od njih, Nina, glavni je lik filma.

"Mama, jel' sam ja Srbenka?" pitala je sa zaprepaštenjem nakon što su joj vršnjaci otkrili da ona nije samo obična, tada sedmogodišnja djevojčica. Riječ "Srpkinja" još joj nije bila poznata, ali je shvatila da je to nešto jako loše.

I to je glavna tema ovog filma, paralelna priča koja propituje kako se hrvatsko društvo danas, gotovo četvrt stoljeća nakon rata, odnosi prema pripadnicima srpske manjine, odnosno pripadnicima manjina općenito.

Očekivano, odgovor je porazan. Ratne rane i podjele i dalje su svježije i bolne. Rat još nije završio, preljeva se na nove generacije i djeca postaju žrtve starih mržnji i strahova.

Nevina djevojčica koja je rođena u Rijeci dugo nakon rata (2001.) i koja s tim ratom nema nikakve veze doživljava da joj vršnjaci dovikuju "Ninu na vrbe", "četnikuša", "Srbima zubima iščupati grkljan". U krupnom planu često vidimo njene emocionalne reakcije, njeno tjeskobno, zabrinuto lice. Hoće li predstavu gledati netko tko još ne zna da je Srpkinja jer njoj još uvijek nije lako reći koje je nacionalnosti.

U filmu čujemo i druga pojedinačna iskustva. Nelagodu koju pri tome osjećamo pojačava montaža. Fikcija i stvarnost stalno se isprepliću. U dugim kadrovima glas pripovjedača prati morbidna scena pozornice na kojoj su lopate, zemlja, kovčeg. Ili čujemo dramatične zvukove sa scene, a kamera klizi po nepomičnim licima promatrača.

Da i žrtve mogu postati zlostavljači, sa žaljenjem je potvrdio jedan od glumaca koji je s vršnjacima maltretirao Roma u razredu sve dok ovaj nije prestao dolaziti na nastavu. Smijeh koji je prikivao nevjericu i nelagodu, izazvala je jedna od djevojčica koja je naivno rekla da se Romi, osim po tamnijoj puti od ostalih razlikuju po tome što im "rane brže zacjeljuju" jer su se "prilagodili poput gušterica".

Oliver Frljić u svojim se predstavama uvijek bavi najosjetljivijim točkama nekog društva. Žestoke reakcije koje slijede su ono s čime računa jer njegov cilj jest protresti društvo, djelovati na njegovu savjest. Još tijekom nastanka ove predstave počeli su napadi zašto se ne bavi djecom Hrvatima, njih 400, koji su stradali u srpskoj agresiji. Njegov odgovor je: "Takvu predstavu radio bih tamo gdje su oni koji su krivi za smrt hrvatske djece." Dakle, svatko treba prvo počistiti svoje dvorište, a zlo koje su počinili drugi ne može opravdati naše. Ipak Frljić u hodu odluči promijeniti uvodni tekst i predstava započinje upravo tim provokativnim pitanjem.

Film završava dugim kadrom u kojem kamera prati Ninu pri izlasku iz zgrade u kojoj se predstava upravo odigrala. Ona hoda pločnikom, odmiče sve brže, na kraju trči i nestaje. Ona zapravo bježi.

Rat uništava krhko tkanje koju civilizacija mukotrpno stvara. Rane, fizičke i emocionalne, svima predugo zacjeljuju. Osloboditi se predrasuda, prepoznati u drugome i drugačijem osobu koja pati poruka je ovog filma.

